

NL De Biënnale van de Schilderkunst is dit jaar aan haar derde editie toe. Dit tentoonstellingsproject ontstond uit de museale ambitie van zowel het Roger Raveelmuseum als het museum Dhondt-Dhaenens om het recente kunsthistorische verleden te contextualiseren en actualiseren. De bedoeling van de biënnale is om elke twee jaar een specifieke invalshoek te nemen om de schilderkunst van de laatste honderd jaar te benaderen. We beschouwen deze biënnale zeker ook als een eresaluut aan de stichters van beide instellingen, de heer en mevrouw Dhondt-Dhaenens enerzijds en kunstenaar Roger Raveel anderzijds. Het is dankzij hun grootse bewondering, passie en engagement voor het edele

medium schilderkunst dat we vandaag in deze bijzondere musea kunnen genieten van de schoonheid van schilderkunst in haar meest diverse facetten.

De intentie van de biënnale is in ieder geval niet om een objectiviteit of volledigheid na te streven, maar wel om het werk van kunstenaars van verschillende generaties in dialoog te plaatsen en zo een subjectief onderzoek te doen naar een aantal sporen die de schilderkunst sinds begin twintigste eeuw heeft gevolgd. Voor de editie van 2012 staat het Mensbeeld centraal: hoe hebben kunstenaars in de twintigste en eenentwintigste eeuw de mens voorgesteld en met welke bedoelingen? We kiezen ervoor om in beide instellingen een andere

benadering van het thema uit te werken. Het Roger Raveelmuseum onderzoekt een aantal belangrijke ontwikkelingen in de moderne en actuele kunst aan de hand van een selectie werken van zeer diverse kunstenaars. Het museum Dhondt-Dhaenens trekt op haar beurt een verrassende dialoog op gang tussen het werk van tien kunstenaars.

Piet Coessens
Conservator
Roger Raveelmuseum

Joost Declercq
Directeur
Museum Dhondt-Dhaenens

BIENNALE DE LA PEINTURE: L'HOMME EN IMAGE

FR La Biennale de la Peinture en est, cette année, à sa troisième édition. Ce projet d'exposition est né de l'ambition qu'avaient tant le musée Roger Raveel que le musée Dhondt-Dhaenens de contextualiser et d'actualiser le récent passé artistico-historique. L'objectif de la biennale consiste à adopter, tous les deux ans, un point de vue particulier pour appréhender l'art pictural des cent dernières années. Nous considérons aussi cette biennale comme un hommage aux fondateurs des deux institutions, Monsieur et Madame Dhondt-Dhaenens, d'une part, et l'artiste Roger Raveel, d'autre part. C'est grâce à leur admiration, à leur passion et à leur engagement pour le noble art pictural que nous pouvons aujourd'hui apprécier la beauté de la peinture sous ses facettes les plus diverses, au cœur de ce musée si particulier.

La biennale n'ambitionne pas l'objectivité ou l'exhaustivité, mais cherche à faire dialoguer les œuvres d'artistes issus de différentes générations pour procéder ainsi à l'examen subjectif de différentes pistes que l'art pictural a suivies depuis le

début du vingtième siècle. Pour l'édition de 2012, l'image de l'Homme est centrale: comment les artistes du vingtième et du vingt et unième siècle ont-ils représenté l'Homme et dans quels buts? Nous avons choisi d'aborder le thème différemment dans les deux institutions. Le musée Roger Raveel se penchera sur certaines évolutions importantes de l'art moderne et contemporain à travers une sélection d'œuvres d'artistes très divers. Le musée Dhondt-Dhaenens établira, quant à lui, un dialogue surprenant entre les œuvres d'une dizaine d'artistes.

Piet Coessens
Conservateur
Musée Roger Raveel

Joost Declercq
Directeur
Musée Dhondt-Dhaenens

BIENNIAL OF PAINTING: THE IMAGE OF MAN

EN This year marks the third edition of the Biennial of Painting. This exhibition project arose through the museum operations of both the Roger Raveel Museum and the museum Dhondt-Dhaenens, which aim to contextualize and update the recent art historical past. The purpose of the biennial is to present, every two years, an approach to the art of painting of the last hundred years from a specific perspective. This biennial is, in our view, definitely also a tribute to the founders of both institutions that bear their names, namely Mr. and Mrs. Dhondt-Dhaenens and artist Roger Raveel. It is thanks to their great admiration and passion for, as well as commitment to, the noble art of painting that today we are able to enjoy the beauty of art in its most diverse aspects in these exceptional museums.

The biennial has no intention to present an objective or comprehensive view, but aims to place the works of artists from different generations in dialogue and set up a subjective investigation into a number of the directions in painting of the

last hundred years. The central theme of the 2012 edition is the Image of Man: how have artists in the twentieth and twenty first century depicted man and what were their intentions? We chose to work out a different approach to the theme for each of the two locations. The Roger Raveel Museum explores a number of important developments in modern and contemporary art on the basis of a selection of works by a variety of artists. The Museum Dhondt-Dhaenens, in turn, initiates a surprising dialogue between the works of a dozen or so artists.

Piet Coessens
Conservator
Roger Raveelmuseum

Joost Declercq
Director
Museum Dhondt-Dhaenens

NL Het tentoonstellingsparcours in het museum Dhondt-Dhaenens is een subjectieve wandeling doorheen de schilderkunst van de laatste honderd jaren die het mensbeeld als thema heeft, en dit aan de hand van het werk van tien kunstenaars. Het tentoonstellingsconcept is niet chronologisch opgevat aangezien we elk oeuvre op een gelijkwaardige en gelijkwaardige manier wensen te benaderen. Zo willen we de actuele artistieke relevantie van elke kunstenaar benadrukken, ongeacht de periode waarin hij/zij actief was.

Net als in de vorige edities van de biënnale vormen kunstenaars uit de eigen collectie het vertrekpunt voor de tentoonstelling in het museum Dhondt-Dhaenens. Frits Van den Berghe

en Constant Permeke waren vrienden en generatiegenoten die hun beste werken maakten tussen de twee wereldoorlogen. Toch is de benadering van het mensbeeld in hun werk zeer verschillend.

In de tentoongestelde werken van Frits Van den Berghe is de beeldtaal op een bedachtzame manier ontwikkeld: hij stelt de mens voor in een zonderling en bevreedend universum, om zo begrip te genereren voor de menselijke verbeelding, de droom en het onderbewustzijn. In zijn tekeningen en schilderijen schept Constant Permeke daarentegen een mens opgeladen met een vitale energie door de forse lijnvoering en de intuïtieve verftoetsen. Zijn menselijke figuren genereren op

FR Le parcours de l'exposition au musée Dhondt-Dhaenens se veut une promenade subjective dans l'art pictural de ces cent dernières années consacré à l'image de l'Homme, et ce, à travers les œuvres de dix artistes. L'exposition ne s'articule pas autour d'un concept chronologique, dans la mesure où nous souhaitons appréhender chaque œuvre de manière similaire et équivalente. Nous entendons ainsi souligner la pertinence artistique actuelle de chaque artiste, indépendamment de la période à laquelle il/elle a travaillé.

Tout comme pour les éditions précédentes de la biennale, les artistes de la propre collection constituent le point de départ de l'exposition au musée Dhondt-Dhaenens. Frits Van den Berghe et Constant Permeke étaient amis et contemporains. Ils ont réalisé leurs œuvres les plus abouties pendant l'entre-deux-guerres. Leur approche de l'image de l'Homme dans leur œuvre diffère, cependant, grandement.

Dans les œuvres exposées de Frits Van den Berghe, le langage plastique est développé d'une manière réfléchie: il présente l'homme dans un univers étrange et stupéfiant, pour ainsi générer

un concept pour l'imagination humaine, le rêve et l'inconscient. Dans ses dessins et peintures, Constant Permeke brosse, en revanche, un homme chargé d'énergie vitale par la puissance du trait et des touches intuitives de peinture. Ses personnages humains créent, de cette manière, un rendu plastique puissant, souvent monumental.

L'approche cérébrale de Frits Van den Berghe et la démarche intuitive de Permeke forment les deux grandes lignes qui se développent à travers l'œuvre des huit autres artistes. Dans l'exposition, ces lignes de force créent parfois un champ de tension entre l'œuvre des deux artistes, tandis que ces approches opposées auraient pu, à d'autres moments, se rejoindre dans l'œuvre d'un autre artiste.

FRANCIS ALÿS

Résidant à Mexico City, l'artiste belge Francis Alÿs (*1959) est essentiellement connu pour ses interventions éphémères à dimension sociale fixées sur vidéo et librement téléchargeables sur son site www.francisalys.com. Nombre de ces actions font penser au travail absurde du héros

die manier een krachtige, en vaak ook monumentale, plastische beleving.

De cerebrale benadering van Frits Van den Berghe en de intuïtieve aanpak van Permeke vormen de twee krachtlijnen die zich verder ontwikkelen doorheen het werk van de acht andere kunstenaars. In de tentoonstelling creëren deze krachtlijnen het ene moment een spanningsveld tussen het werk van twee kunstenaars, terwijl de tegengestelde benaderingswijzen elders evengoed kunnen samensmelten in het oeuvre van een andere kunstenaar.

FRANCIS ALÿS

De Belgische, in Mexico City residerende, kunstenaar Francis Alÿs (*1959)



Francis Alÿs, Man with bucket, 1995

mythologique Sisyphe, dont la punition était de faire remonter un lourd rocher vers le sommet d'une montagne, ce dernier redescendant toujours au point de départ. Les actions entreprises par Alÿs ne sont, cependant, pas des formes déprimantes ou gratuites de résistance critique, mais génèrent, au contraire, un regard généreux et plein d'espoir sur le monde. Les peintures et les dessins, certes moins connus,



Francis Alÿs, Pig in Cabinet, 2004

is vooral bekend door zijn efemere interventies met een sociale dimensie, vastgelegd op video en vrij te downloaden op zijn website www.francisalys.com. Veel van die acties doen denken aan de absurde arbeid van de mythologische held Sisyphus, die telkens opnieuw, tot in het oneindige, een



Francis Alÿs, Untitled (Musical Chair), 2006

grote steen de berg oprolt. Toch zijn de ondernomen acties van Alÿs helemaal niet deprimerend of gratuite vormen van kritisch verzet, maar genereren ze integendeel een genereuze en hoopgevende kijk op de wereld. Minder gekend maar even belangrijk in het oeuvre van Francis Alÿs zijn

EN The exhibition at the Museum Dhondt-Dhaenens presents a subjective stroll through the art of painting of the last hundred years that takes the image of man as its theme, as seen through the works of ten different artists. The concept of the exhibition is not worked out along chronological lines, but each work is approached in a consistent and individual way. We aim to emphasize the current artistic relevance of each artist, regardless of the period in which he or she was active. As in previous editions of the Biennial, artists from the collection were chosen as the starting point for the exhibition at the Museum Dhondt-Dhaenens. Frits Van den Berghe and Permeke were friends and contemporaries who created their most seminal work between the two world wars. Their approach to the image of man in their work, however, was very different.

The visual language displayed in the exhibited works by Frits Van den Berghe is developed in a meticulous manner: in an attempt to better understand the human imagination, the world of the dream, and the subconscious, he depicts man in a

de schilderijen en tekeningen. De productie van het tweedimensionaal werk biedt hem de gelegenheid om zich in het atelier te onttrekken aan het tempo van de stad en zijn poëtisch onderzoek naar de menselijke activiteit, naar beweging en herhaling, verder te zetten in een andere beeldtaal.

KAREL APPEL

Het werk van de Nederlandse kunstenaar Karel Appel (1921–2006) kwam tot volle ontplooiing in de jaren na de tweede Wereldoorlog. Bekend en berucht werd hij met zijn schilderijen die menselijke en dierlijke figuren voorstellen in felle kleuren en met vaak zware contourlijnen. Deze tonen verwantschap met kindertekeningen, maar ook outsi-

strange and unfamiliar universe. In contrast, Constant Permeke, through the powerful lines and intuitive brushstrokes in his drawings and paintings, portrays man as a creature charged with vital energy. In this way, his human figures provoke a powerful and often monumental, plastic experience.

Frits Van den Berghe's cerebral approach and Permeke's intuitive style form two distinct positions that are further developed throughout the works of the other eight artists. In the exhibition, these opposing positions can alternately be seen to create tension between the works of two different artists, or may well harmoniously blend together in the works of others.

FRANCIS ALÿS

The Belgian artist Francis Alÿs (b. 1959), presently living in Mexico City, is best known for his ephemeral interventions with a social dimension, recorded on video and free to be downloaded from his website www.francisalys.com. Many of these actions are reminiscent of the absurd labours of the mythical hero Sisyphus, cursed as he was to

derkunst en etnische kunst. Vanaf de jaren 1950 begon Karel Appel met steeds dikker verf te schilderen en werd zijn werk veel wilder. Appel bracht de verf aan op het doek met dikke kwasten, plamuurmessen en de blote hand. Soms smeet hij zelfs hele verfpotten op het canvas. De samenhang tussen kleur en vorm verdween en de compositie ontwikkelde zich al schilderend, zonder vooraf te bepalen wat het werk precies moest voorstellen. Ook al werd het steeds moeilijker om af te leiden wat de compositie voorstelt, toch bleef Appel zijn werk beschouwen als figuratieve kunst. De voornaamste drijfveer in de tentoongestelde werken was het creëren van een mensbeeld opgeladen met een ongetemde energie.

roll a large boulder up a mountain, endlessly and ad infinitum. The actions of Alÿs, however, are not dejecting nor are they some gratuitous form of critical resistance. On the contrary, they generate a generous and hopeful view of the world. Less well known but no less significant in the oeuvre of Francis Alÿs are his paintings and drawings. The production of two-dimensional work gives him the opportunity to escape to his studio, away from the frantic pace of the city, and pursue his poetic exploration of human activity, movement, and repetition through a different visual medium.

KAREL APPEL

The work of Dutch artist Karel Appel (1921–2006) came to full development in the years after World War II. He acquired fame and notoriety for his paintings that depict human and animal figures in bright colours, often with heavy outlines. These show an affinity with children's drawings, but also with outsider art and ethnic art. From the 1950s, Karel Appel started to paint with increasingly thicker paint and his work became even more



Karel Appel, Blauw Naakt, 1957

Zelf beschouwde hij zijn schilderkunst als een positief omgebogen barbaarse chaos.

CRIS BRODAHL

De vreemde beeldtaal die de Belgische kunstenaar Cris Brodahl (*1963) ontwikkelt in haar schilderijen doet nog het meest denken

uncontrolled. Appel applied paint to the canvas with thick brushes, putty knives and his bare hands. Sometimes he even threw whole pots of paint onto the canvas. The coherence of colour and form disappeared and the composition was developed through the act of painting itself, without first determining what exactly the work was supposed to represent. Even though it became increasingly difficult to deduce what the compositions suggested, Appel continued to regard his work as figurative art. The main motif in the exhibited works is the creation of an image of man charged with an untamed

Karel Appel, Barbaars Naakt, 1957





Karel Appel, Tribal Chief, 1951



Cris Brodahl, Thin Whites, 2006

KAREL APPEL

L'œuvre de l'artiste néerlandais Karel Appel (1921–2006) est arrivée à pleine maturité au lendemain de la Seconde Guerre mondiale. Ses peintures représentant des figures humaines et animales aux couleurs vives et aux contours souvent épais lui ont valu la gloire et la notoriété. Celles-ci présentent une parenté avec les dessins d'enfants, mais aussi avec l'art brut et l'art ethnique. A l'aube des années 1950, Karel Appel commença à peindre avec une peinture toujours plus épaisse et son œuvre devint alors nettement plus sauvage. Appel apposait la peinture sur la toile à l'aide de brosses épaisses, de truelles et à la main nue. Il versait parfois même des pots de peinture entiers sur la toile. La cohérence entre couleur et

Appel Brodahl Devriendt

aan mode-illustraties uit de tijd dat tijdschriften nog niet in kleur verschenen. Door het deconstrueren van het beeld en de collage-opbouw van de compositie refereert het werk tegelijk aan het libertijns modernisme van de jaren 1920. Technische perfectie combineert Cris Brodahl met suggestieve en surreële beeldfragmenten met een vaak erotische lading. Nooit is haar werk echter direct of provocerend, veeleer speelt ze een spel dat balanceert tussen het verbergen en onthullen van het menselijk portret of lichaam. Recent begon Cris Brodahl te experimenteren met het schilderen op porselein-reliëfs, wat de broosheid of fragiliteit van de compositie nog versterkt. De kunstenaar spreekt of schrijft zelf nooit

forme disparaissait et la composition devenait picturale sans définition préalable de ce que l'œuvre devait précisément représenter. Même s'il devenait de plus en plus difficile de cerner ce que représente la composition, Appel continua à considérer son œuvre comme de l'art figuratif. Le principal ressort des œuvres exposées est la création d'une image de l'Homme chargée d'une énergie indomptée. Il considérait lui-même son œuvre picturale comme un chaos barbare positif.

CRIS BRODAHL

L'étrange langage pictural que l'artiste belge Cris Brodahl (*1963) développe dans ses peintures fait encore le plus penser à des illustrations de mode tirées d'une époque où les magazines ne paraissaient pas encore en couleurs. Par la déconstruction de l'image et la structuration par collage de la composition, l'œuvre renvoie également au modernisme libertin des années 1920. Cris Brodahl combine la perfection technique à des fragments d'images suggestifs et surréels, souvent chargés d'une dimension érotique. Son œuvre n'est pourtant jamais ni triviale

over haar werk en weigert ook elk interview, zo de interpretatie van haar werk volledig overlatend aan de toeschouwer.

ROBERT DEVRIENDT

Robert Devriendt (*1955) stelt reeksen van minischilderijen samen die hij sequenties noemt en die functioneren als filmfragmenten. Men kan vermoeden dat er een verband bestaat

Robert Devriendt, Le rendez-vous fatal, 2010



ni provocante et l'artiste joue sur l'équilibre subtil entre dissimuler et dévoiler le portrait ou le corps humain. Cris Brodahl a récemment commencé à expérimenter la peinture sur des reliefs en porcelaine, ce qui renforce encore la délicatesse ou la fragilité de la composition. L'artiste ne parle ni n'écrit jamais elle-même sur son œuvre et refuse toute interview, ce qui laisse au spectateur la totale responsabilité d'interpréter ses réalisations.

ROBERT DEVRIENDT

Robert Devriendt (*1955) compose des séries de mini-peintures qu'il appelle des séquences et qui s'organisent comme des extraits de film. On peut imaginer qu'il existe un lien réciproque entre les séries de peintures ou que se développe même une trame. Les titres des œuvres sont toujours très suggestifs. Robert Devriendt laisse, cependant, toujours assez de latitude à l'interprétation par le spectateur et ne proposera jamais de lui-même une trame obligatoire pour une séquence. Les thèmes des peintures ont une origine très diverse. Certains mettent en scène des connaissances de l'artiste, d'autres sont

tussen de schilderijtjes onderling of dat er zich zelfs een verhaallijn ontwikkelt. Ook de titels van de werken zijn steeds zeer suggestief. Toch laat Robert Devriendt genoeg ruimte open voor de interpretatie door de toeschouwer en zal hij nooit zelf een dwingende verhaallijn voor een sequentie vooropstellen. De onderwerpen van de schilderijen hebben een zeer diverse oorsprong. Sommige zijn

des images tirées de magazines ou des photos prises par l'artiste. Il charge les images par des sentiments indéfinissables pouvant s'apparenter à la mélancolie, à la tentation, au crime, à la perversité... L'œuvre de Robert Devriendt crée ainsi une tension durable et constitue un défi fondamental pour notre imagination.

FLORIN MITROI

L'œuvre de l'artiste roumain Florin Mitroi (1938–2002) s'est développée à partir de la fin des années 1950, à une époque où le régime communiste de son pays exaltait l'art social réaliste au service de la propagande. Seul l'art conforme aux attentes des dirigeants communistes était reconnu. Les formes d'art plus modernistes étaient ignorées, bien que tolérées pour autant qu'elles ne mettent pas le système politique en question. En ce sens, Florin Mitroi a constitué son œuvre de manière très discrète, sans jamais pouvoir l'exposer. Après la chute du Rideau de fer, il continua étonnamment à soustraire son œuvre à la vue du public, à l'exception d'une exposition en solo, à Bucarest, en 1992. Son œuvre



Florin Mitroi, 16.XI.1987, 1987

geënceneerd met kennisen van de kunstenaar, andere zijn beelden uit magazines of zelfgenomen foto's. De beelden laadt hij op met ondefinieerbare gevoelens die gerelateerd kunnen worden aan melancholie, eenzaamheid, verleiding, misdaad, perversiteit, ... Het werk van Robert Devriendt creëert zo een beklijvende

energy. He himself regarded his art as a barbaric chaos made positive.

CRIS BRODAHL

The unusual imagery which the Belgian artist Cris Brodahl (b. 1963) develops in her paintings is most reminiscent of fashion illustrations that date back to the time when magazines were not yet published in full colour. Through the deconstruction of the image and the collage structure of the composition, the work also refers to the libertarian modernism of the 1920s. Cris Brodahl combines technical perfection with evocative and surreal fragments, often with erotic overtones. Her work, however, is never direct or provocative; instead, the artist purposely and playfully wavers between hiding and revealing the human portrait or body. Recently Cris Brodahl began experimenting with painting on porcelain-reliefs, in this way further enhancing the brittleness or fragility of the composition. The artist never speaks or writes about her work and refuses every interview, leaving the interpretation of her work entirely to the viewer.

Devriendt Mitroi Permeke

spanning en vormt een fundamentele uitdaging voor onze verbeelding.

FLORIN MITROI

Het werk van de Roemeen Florin Mitroi (1938–2002) ontwikkelde zich vanaf eind jaren 1950, op een moment dat het communistisch regime in zijn land ijverde voor Sociaal-Realistische kunst in dienst van de propaganda. Enkel kunst die beantwoordde aan de wensen van de communistische leiders werd erkend. Meer modernistische kunstvormen werden genegeerd, hoewel niet verboden zolang het politieke systeem niet in vraag werd gesteld. Hierdoor heeft Florin Mitroi op een zeer discrete manier zijn oeuvre opgebouwd, zonder ooit zijn werk te kunnen

ROBERT DEVRIENDT

Robert Devriendt (b. 1955) creates series of mini-paintings which he calls sequences and which function as film fragments. One may suspect that a connection exists between the paintings themselves or that even a storyline may be hinted at. Even the titles of the works are always very suggestive. Still, Robert Devriendt leaves plenty of room for interpretation by the viewer and never advances a stringent storyline for any particular sequence. The subjects of the paintings have very different origins. Some are scenes staged with acquaintances of the artist, others are images copied from magazines or self-taken photos. He infuses the images with indefinable feelings connected with melancholy, loneliness, temptation, crime, perversion,... The work of Robert Devriendt creates a gripping tension and provides a fundamental challenge to our imagination.

FLORIN MITROI

The work of Romanian artist Florin Mitroi (1938–2002) developed from the late 1950s,

tentoonstellen. Na de val van het IJzeren gordijn bleef hij er merkwaardig genoeg voor kiezen om zijn werk af te schermen voor het publiek, met uitzondering van één solotentoonstelling te Boekarest in 1992. Zijn werk is een aanhoudende herneming van de menselijke machteloosheid en verraadt ook zijn mensenschuwe houding. Gevoelens van angst, twijfel, misbruik, verraad en onheil worden meestal op een impliciete manier geïnsinueerd, maar soms ook expliciet verbeeld aan de hand van een mes, zwaard of hakbijl. Pas na zijn zelfgekozen dood in 2002 werd de waarde van zijn oeuvre duidelijk, toen honderden werken op doek, hout, glas en papier ontdekt werden in zijn atelier.

at a time when the communist regime in his country advocated social realist art in the service of propaganda. Only art that conformed to the canon of the Communist leaders was recognized. More modernist art forms were ignored, although not prohibited, as long as the prevailing political system was not questioned. Florin Mitroi, in this way, developed his oeuvre in a discreet manner, without ever being able to exhibit his work. After the fall of the Iron Curtain he curiously chose to keep his work away from the public eye, with the exception of a solo exhibition in Bucharest in 1992. His work is a continuous reworking of the theme of human helplessness and betrays his own unsociable attitude. Feelings of fear, doubt, abuse, betrayal and danger are usually insinuated in an implicit manner, and sometimes explicitly represented by means of a knife, a sword or an axe. The true value of his work only became apparent after his self-chosen death in 2002, when hundreds of works on canvas, wood, glass and paper were discovered in his studio.



Florin Mitroi, 22.VI.1989, 1989

CONSTANT PERMEKE

De disproportionele en robuuste voorstelling van het menselijk lichaam in het werk van Constant Permeke (1886–1952) diende om een woeste oerkracht te verbeelden. Zijn boeren, vissers en naakten hebben een monumentale présence door de expres-

CONSTANT PERMEKE

The disproportionate and robust representation of the human body in the work of Constant Permeke (1886–1952) served to represent a fierce primal power. His farmers, sailors and nudes acquire a monumental presence through the expressive paint strokes and powerful lines. Through the simplification of the image, he wanted to uncover, in his drawings and paintings, some form of essence, without however following a preconceived methodology. Art critic André De Ridder wrote that for Permeke, painting is always an act in

Constant Permeke, Dame met rode handschoenen, 1949





Constant Permeke, Liggende boer, ca. 1928-29

sieve verftoets en krachtige lijnvoering. Door het eenvoudigen van het beeld wou hij in zijn tekeningen en schilderijen tot een vorm van essentie komen, zonder echter te vervallen in een afgewogen methodiek. Kunstcriticus André De Ridder schreef dat schilderen bij Permeke een daad is waarbij hij telkens alles op het spel zet. Permeke waagde zich inderdaad niet aan hoogdravende theorieën maar benaderde schilder-



Elizabeth Peyton, Elizabeth and Georgia (Elizabeth Arden and Georgia O'Keeffe 1936), 2005

est une répétition incessante de l'impuissance humaine et trahit aussi la vie de reclus de l'artiste. Les sentiments d'angoisse, de doute, d'abus, de trahison et de malheur sont essentiellement insinués de manière implicite, mais parfois aussi représentés de manière explicite à travers un couteau, une épée ou une hachette. La valeur de son œuvre s'est révélée après sa mort librement choisie, en 2002, lorsque des centaines d'œuvres sur toile, bois, verre et papier furent retrouvées dans son atelier.

Permeke Peyton Rauch

kunst op een zeer directe en instinctieve manier. Na het overlijden van zijn vrouw in 1948 schilderde Permeke nog enkele ingetogen damesportretten. In tegenstelling tot het vroeger werk zijn deze schilderijen meer intimistisch en speelt de kunstenaar een subtiel spel tussen een donker coloriet en enkele fellere kleuraccenten.

ELIZABETH PEYTON

De Amerikaanse kunstenaar Elizabeth Peyton (*1965) werd in de jaren 1990 bekend dankzij haar portretten geschilderd op klein formaat met vaak levendige kleurtoetsen. De geportretteerde figuren zijn historische figuren, bekende mensen uit de wereld van muziek, kunst en mode

CONSTANT PERMEKE

La représentation disproportionnée et robuste du corps humain dans l'œuvre de Constant Permeke (1886-1952) visait à représenter une force primitive sauvage. Ses paysans, marins et nus ont une présence monumentale par les touches de peinture expressives et le trait puissant. Par la simplification de l'image, il voulait arriver à une forme d'essence dans ses dessins et peintures sans, pour autant, tomber dans les travers d'une méthodologie pondérée. Le critique d'art André De Ridder a écrit des peintures de Permeke qu'elles sont un acte à travers lequel il remet toujours tout en jeu. Permeke ne se risquait pas, en effet, à des théories grandiloquentes, mais appréhendait l'art pictural d'une manière très directe et instinctive. Après le décès de sa femme, en 1948, Permeke peignit encore quelques portraits de manière explicite à travers un couteau, une épée ou une hachette. La valeur de son œuvre s'est révélée après sa mort librement choisie, en 2002, lorsque des centaines d'œuvres sur toile, bois, verre et papier furent retrouvées dans son atelier.

alsook vrienden en geliefden van de kunstenaar. Wat echter opvalt is dat haar modellen geen fiere, zelfbewuste pose innemen, maar integendeel zeer kwetsbaar of dromerig voorgesteld worden, alsof ze zijn geportretteerd tijdens een intiem moment. Ze zien er ook steeds modieus, jong en slank uit, meestal met een smalle neus en felrode lippen waardoor ze een androgyn uiterlijk hebben. Elizabeth Peyton werkt nooit in opdracht aan een portret maar kiest haar modellen vanwege een persoonlijke fascinatie. Ook al baseert ze zich op foto's en kent ze de geportretteerden niet altijd persoonlijk, toch lijkt het alsof ze steeds een zeer liefdevolle, intieme band met hen heeft.

ELIZABETH PEYTON

L'artiste américaine Elizabeth Peyton (*1965) a connu la notoriété dans les années 1990 pour ses portraits peints en petit format et souvent marqués par des touches de couleurs vives. Elle représente des personnages historiques, des célébrités du monde de la musique, de l'art et de la mode, de même que des amis et des proches. Ce qui surprend toutefois est que ses modèles n'adoptent pas une pose fière et déterminée, mais qu'ils sont, au contraire, représentés très vulnérables ou rêveurs, comme si leur portrait avait été réalisé pendant un moment d'intimité. Ils apparaissent également toujours à la mode, jeunes et minces, souvent affublés d'un nez étroit et de lèvres rouge vif, ce qui leur donne une allure androgynous. Elizabeth Peyton ne réalise aucun portrait sur commande, mais choisit ses modèles selon la fascination personnelle qu'ils lui inspirent. Elle s'inspire aussi de photos et ne connaît pas toujours personnellement les personnages qu'elle représente, même si elle donne l'impression d'avoir un rapport affectueux et intime avec eux.



Neo Rauch, Prozession, 2010

NEO RAUCH

Het oeuvre van Neo Rauch (*1960) is sterk bepaald door zijn kunstopleiding in het Oost-Duitse Leipzig in de jaren 1980. Het Sociaal Realisme, de heroïsche figuratieve kunststijl die het communistische propagandasysteem diende, had een grote invloed op zijn kleurgebruik, vormen taal en compositie-opbouw. Neo Rauch gebruikt de beeldtaal van het sociaal realisme echter niet om het

NEO RAUCH

L'œuvre de Neo Rauch (*1960) est fortement marquée par sa formation artistique à Leipzig, en Allemagne de l'Est, dans les années 1980. Le social réalisme, l'art pictural figuratif héroïque qui servait le système de propagande communiste, a exercé une influence majeure sur son choix des couleurs, son langage des formes et la structure de ses compositions. Neo Rauch n'utilise toutefois pas le langage plastique du social réalisme pour exalter le prolétariat ou le système politique, mais plutôt pour créer un univers narratif peuplé de personnages étranges et jalonné d'éléments architecturaux insolites. Les costumes portés par ses personnages font souvent penser à l'époque bourgeoise qui précéda la révolution communiste, alors que d'autres motifs renvoient clairement à l'utopie défailante du communisme. L'activité humaine est essentiellement indéfinissable, voire absurde, comme si ces personnages étranges ne savaient pas comment se comporter dans le monde parallèle créé par l'artiste. Neo Rauch dit lui-même que peindre est, pour lui, le

proletariaat of het politiek systeem te verheerlijken, maar om een narratieve wereld te scheppen bevolkt door vreemdsoortige figuren en architecturale elementen. Vaak doen de kostuums gedragen door zijn personages denken aan de burgerlijke tijden vóór de communistische omwenteling, terwijl andere motieven duidelijk verwijzen naar de falende utopie van het communisme. De menselijke activiteit is meestal ondefinieerbaar en zelfs absurd, alsof deze vreemde personages niet weten hoe te functioneren in de parallelle wereld geconstrueerd door de kunstenaar. Zelf zegt Neo Rauch dat schilderen voor hem de voortzetting van de droom betekent, maar dan met andere middelen.

which he placed everything at stake. Permeke did indeed not venture into lofty theories but approached painting in a very direct and instinctive manner. After the death of his wife in 1948, Permeke painted a number of introverted women's portraits. Unlike the earlier work, these are more intimate paintings in which the artist makes subtle use of dark colour hues and brighter colour accents.

ELIZABETH PEYTON

American artist Elizabeth Peyton (b. 1965) became famous in the 1990s for her small-scale portraits with often vivid colour touches. The characters portrayed are historical figures, celebrities from the worlds of music, art and fashion, and friends and loved ones of the artist. What is striking is that her models do not strike proud, confident poses, but seem rather vulnerable or dreamy, as if they were portrayed during an intimate moment. Her models are always fashionable, young and slim, usually with a narrow nose line and bright red lips which give them an androgynous appearance. Elizabeth Peyton

Rauch Rego

PAULA REGO

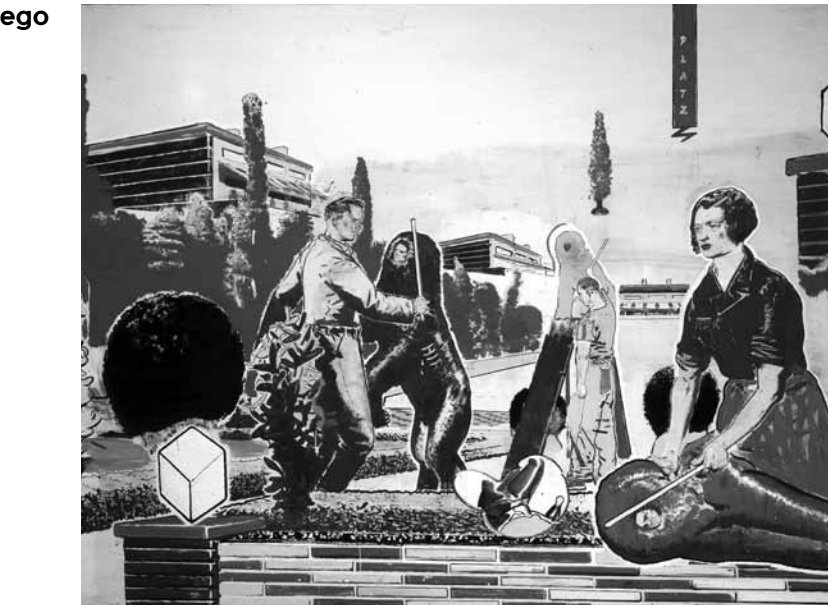
Paula Rego (*1935) is van Portugese afkomst maar bouwde haar carrière op in Londen waar ze in de jaren 1950 studeerde en sinds 1976 permanent woont. Het vertellen van verhalen is de kern van haar werk. Paula Rego was in haar kindertijd gek op sprookjes, volksverhalen en Disney-tekenfilms. De verhalen van toen zijn een inspiratiebron voor veel van de schilderijen en etsen die ze de laatste 25 jaar maakte. In grote pasteltekeningen herinterpreteert ze deze verhalen en combineert ze met zeer persoonlijke motieven gerelateerd aan haar eigen biografie of de Portugese cultuur. Ook de seksueel geladen man-vrouwrelatie is zeer aanwezig in haar werk.

never paints a portrait on commission but chooses her models because of a personal fascination. Even though she works from photos and does not always know the portrayed personally, it seems like she always has a very loving, intimate rapport with them.

NEO RAUCH

The work of Neo Rauch (b. 1960) is strongly influenced by his art training in East German Leipzig in the 1980s. Social Realism, the heroic figurative art style that served the communist propaganda system, had a major influence on his use of colour, formal language, and compositional structure. Neo Rauch, however, does

Paula Rego, Dancing Ostriches from Disney's Fantasia, 1995



Neo Rauch, Platz, 2000

De reeks *Dancing Ostriches* (Dansende Struisvogels) is ontstaan uit de herinnering aan een bekende scène met dansende struisvogels in de animatiefilm *Fantasia* van Walt Disney. Model voor alle danseressen was Lila Nunes, het Portugese lievelingsmo-

del van Paula Rego. Haar houdingen in de acht composities zijn eerder grotesk doordat ze op onhandige wijze de gratie van een danseres imiteren en tegelijk refereren aan de komische bewegingen van een struisvogel.

not use social realist imagery to glorify the proletariat or the political system, but to create a narrative world populated by strange figures and architectural elements. Often the costumes worn by his characters are reminiscent of the bourgeois period before the communist revolution, while other motifs clearly refer to the failed utopia of communism. The depicted human activities are usually indefinable and even absurd, as if these strange characters do not know how to function in the parallel world constructed by the artist. Neo Rauch himself states that painting for him is the continuation of the dream, but with other means.

PAULA REGO

Paula Rego (b. 1935) is of Portuguese origin but built her career in London where she graduated in 1950 and has lived permanently since 1976. Storytelling is the core of her work. In her childhood, Paula Rego loved fairy tales, folk tales and Disney cartoons. The stories her grandmother told her became a source of inspiration for many of the paintings and etchings that she has made in the last 25 years. In her large pastel drawings she reinterprets stories and combines them with very personal motifs that are related to her own biography or Portuguese culture. The sexually charged man-woman relationship is very present in



FRITS VAN DEN BERGHE

Frits Van den Berghe (1883–1939) is voornamelijk bekend dankzij de schilderijen die het landelijke leven van Deurle en de Leiestreek voorstellen in warme aardtonen en geschematiseerde vormen. Deze werken dateren uit de eerste helft van de jaren 1920. Vanaf 1924 interesseerde Frits Van den Berghe zich echter meer en meer voor de menselijke psyche en voor vreemdsoortige gebeurtenissen. Zijn fascinatie voor de psychoanalyse en de droomduiding van Sigmund Freud lag aan de oorsprong van de surrealistisch beeldtaal die hij tussen 1924 en 1927 ontwikkelde in de vele gouaches op papier. Naast een reeks over het wonderlijke kermis- en circusleven

zijn er ook een heel aantal gouaches met een seksuele lading. De thema's die hij aanboort in de gouaches werkte hij nadien uit in een aantal grote olieverfdoeken zoals *De Droom*, *Dubbele Aanwezigheid* en *Gangen*. In deze werken blijkt de grote interesse van de kunstenaar voor de droom en het onderbewustzijn.

prolongement du rêve, mais par d'autres moyens.

PAULA REGO

Paula Rego (*1935) est d'origine portugaise, mais a bâti sa carrière à Londres, où elle étudia dans les années 1950 et réside depuis 1976. Raconter des histoires constitue le cœur de son œuvre. Dans son enfance, Paula Rego adorait les contes, les récits populaires et les dessins animés de Disney. Les récits que sa grand-mère lui racontait alors sont la source d'inspiration de nombreuses peintures et eaux-fortes qu'elle a signées, ces 25 dernières années. A travers de grands pastels, elle réinterprète les récits et les combine avec des motifs très personnels, liés à sa propre biographie ou à la culture portugaise. La relation homme/femme, empreinte de sexualité, est également très présente dans son œuvre. La série des Dancing Ostriches (Autruches dansantes) est née du souvenir d'une scène célèbre mettant en scène des autruches dansantes dans le film d'animation Fantasia de Walt Disney. Le modèle pour toutes les danseuses fut Lila Nunes, le manne-

quin portugais préféré de Paula Rego. Ses attitudes dans les huit compositions sont plutôt grotesques, dans la mesure où elles imitent maladroitement la grâce d'une danseuse, tout en faisant référence aux mouvements comiques d'une autruche.

FRITS VAN DEN BERGHE

Frits Van den Berghe (1883–1939) est essentiellement connu pour ses peintures représentant la vie rurale de Deurle et de la région de la Lys en tonalités terriennes chaudes et en formes schématisées. Ces œuvres datent de la première moitié des années 1920. A partir de 1924, Frits Van den Berghe s'intéressa de plus en plus à la psyché humaine et à l'étrangeté. Sa fascination pour la psychanalyse et l'interprétation des rêves de Sigmund Freud fut à l'origine d'un langage plastique surréaliste qu'il développa, entre 1924 et 1927, dans de nombreuses gouaches sur papier. Outre une série sur le monde merveilleux de la foire et du cirque, on trouve aussi de nombreuses gouaches ayant une inspiration sexuelle. Il approfondit ensuite les thèmes abordés dans les gouaches à travers une

série de grandes huiles sur toile comme *De Droom*, *Dubbele Aanwezigheid* et *Gangen*. Ces œuvres font transparaître le grand intérêt de l'artiste pour le rêve et l'inconscient.



Frits Van den Berghe, De onbeschaamde, 1924–25



Frits Van den Berghe, Gangen, 1927



Frits Van den Berghe, De pedicure, 1926

her work. The series Dancing Ostriches was created based on the memory of a famous scene with dancing ostriches in the Walt Disney animated film Fantasia. The model for all the dancers was Lila Nunes, Paula Rego's favourite Portuguese model. Her poses in the eight compositions are rather grotesque because they clumsily imitate the grace of a dancer while simultaneously referring to the comical movements of an ostrich.

FRITS VAN DEN BERGHE

Frits Van den Berghe (1883–1939) is mainly known for his depictions of rural life in Deurle and the Lys region, painted in warm earth tones and abstracted forms. These works date from the first half of the 1920s. From 1924 onward however, Frits Van den Berghe became more interested in the human psyche and bizarre occurrences. The surrealist imagery which he developed between 1924 and 1927 in many gouaches on paper originated in his fascination with psychoanalysis and Sigmund Freud's interpretation of dreams. Aside from a series on the wonderful life of the carnival and the circus, there

are a large number of gouaches with distinct sexual overtones. The themes he addresses in the gouaches are subsequently elaborated upon in a number of large oil paintings such as *De Droom* (The Dream), *Dubbele Aanwezigheid* (Double Presence) en *Gangen* (Corridors). This works evidence the artist's great interest in the realm of the dream and the subconscious.

DE MENS OP DE VOORGROND?

NL In de geschiedenis van de westerse schilderkunst is de representatie van de mens een bijna obsessieve bezigheid geworden. In tegenstelling tot andere culturen hebben de Europese en Noord-Amerikaanse kunst de menselijke figuur prominent naar voor geschoven. Over de historische grondslagen hiervan—o.m. de klassieke Griekse en Romeinse kunst en het ontstaan van de moderniteit en het humanisme ten tijde van de Renaissance—hoeven we op deze plaats niet verder uit te wijden. Talloze kunsthistorische studies zijn hieraan besteed, de afgelopen decennia ook meer en meer vanuit een niet westers en globalistisch

perspectief. Vanaf de jaren 1990 hebben alle edities van de Documenta in Kassel de hedendaagse kunst in een wereldwijde context geplaatst. Met de Biënnale van de Schilderkunst 2012 trachten we te achterhalen hoe deze verbrede horizon zijn neerslag heeft gekregen in de individuele artistieke praktijk van een beperkt aantal kunstenaars.

Voor de samenstelling van deze biënnale heeft het Raveelmuseum gepoogd om een veelheid van artistieke posities in de schilderkunst van de 19de tot de 21ste eeuw te belichten die geleid hebben tot het gediversifieerde mensbeeld in de schilderkunst van vandaag. We hebben zijdelings ook aandacht voor de invloed van de schilderkunst op de fotografie die het picturale

van meet af aan heeft omhelsd en de typische voorstellingen van de mens in de schilderkunst heeft overgenomen en verder ontwikkeld. Verder gaan we binnen het algemene thema van het mensbeeld in op deelthema's zoals de plaats van een genre als het portret in de hedendaagse schilderkunst.

In al zijn tijdelijke tentoonstellingen gaat het Raveelmuseum uit van het brede kader dat Raveels werk ons aanreikt. Er zijn omzeggens geen thema's of schilderwijzen die niet met hem in verband kunnen worden gebracht. Zo ook de diverse voorstellingen van de menselijke figuur.

Raveels bijdrage aan deze biënnale bestaat o.m. uit zijn monumentale *Herinnering aan het sterfbed van mijn moeder*, 1965. In

L'HOMME AU PREMIER PLAN?

FR La représentation de l'Homme est devenue une préoccupation pratiquement obsessionnelle dans l'histoire de la peinture occidentale. Contrairement à d'autres cultures, l'art européen et nord-américain a mis l'humain à l'avant-plan de manière prééminente. Nous ne devons pas nous étendre ici sur les origines historiques de cette particularité, en l'occurrence l'art classique grec et romain et l'émergence de la modernité et de l'humanisme à la Renaissance. D'innombrables études historiques y sont consacrées, celles

publiées ces dernières décennies s'inscrivant d'ailleurs dans une perspective globalisante et pas seulement occidentale. Dès les années 1990, toutes les éditions de la Documenta, à Kassel, ont placé l'art moderne dans un contexte mondial. Avec la Biennale de la Peinture 2012, nous tentons de découvrir de quelle manière cet horizon élargi s'est répercuté sur la pratique artistique individuelle d'un nombre limité d'artistes.

Pour la composition de cette biennale, le musée Raveel s'est efforcé d'exposer une grande diversité de positions artistiques dans l'art pictural du XIX^e au XXI^e siècle qui ont conduit à l'image de l'Homme diversifiée qui caractérise la peinture d'aujourd'hui. En parallèle, nous avons aussi attaché de l'importance à l'influence de l'art pictural sur la photographie qui a, dès l'origine, embrassé le pictural et repris à la peinture les représentations typiques de l'Homme pour encore les peaufiner. Nous pénétrons, en outre, la thématique générale de l'image de l'Homme à partir de thèmes partiels comme la place d'un genre tel que le portrait dans la peinture moderne. Dans toutes ses expositions tem-

poraires, le musée Raveel part du cadre large que nous transmet l'œuvre de Raveel. Pratiquement toutes les thématiques et techniques picturales peuvent être mises en relation avec cet artiste. Et les diverses représentations de l'humain ne dérogent pas à la règle.

L'apport de Raveel à cette biennale se compose, entre autres, de son monumentale *Herinnering aan het sterfbed van mijn moeder*, 1965. Dans cette peinture, aux styles de lits intégrés, il est parvenu à exprimer l'instant du départ d'une manière plastique inimitable. Walter Swennen présente une autre vision de la mort avec *Sans titre (tête de mort/crâne)*, 1987, une œuvre dans laquelle il se réfère quelque peu à Ensor et traite la fugacité avec raillerie. Durant toute sa carrière, Raveel a aussi réalisé de nombreux autoportraits dans lesquels il put approfondir les caractéristiques typiques de son langage pictural hautement personnel. En témoigne déjà *Zelfportret met sigaret* de 1949, dans lequel la cigarette blanche, entourée de noir, forme un objet presque géométrique qui contraste nettement avec le visage peint de

dit schilderij met de geïntegreerde bedstijlen is hij er in geslaagd om het moment van het heengaan op een onnavolgbare plastische wijze uit te drukken. Een andere manier om de dood voor te stellen vinden we bij Walter Swennen, wiens *Sans titre (tête de mort/crâne)*, 1987, enigszins naar

Roger Raveel, Vrouw met rode arm, 1949-51



manière expressive.

Outre un large choix d'œuvres de Raveel, le volet de la Biennale de la Peinture au musée Raveel présente une large sélection d'œuvres d'un grand nombre d'artistes, souvent représentés par une œuvre tout au plus, comme *Blaues Akkordeon*, 1985, du peintre allemand Georg Baselitz, qui amena un changement profond avec le regain d'intérêt international pour la peinture dans les années 1980. Dans de nombreuses œuvres de Baselitz, qui perpétuent la riche tradition de l'expressionnisme allemand, les personnages sont représentés à l'envers, ce qui suscite automatiquement le réflexe qu'a le spectateur de regarder plus attentivement.

La poursuite, dans les années 1990, du renouveau international de l'art pictural est, entre autres, illustré par *No Exit*, 1993 de l'artiste sud-africaine/néerlandaise Marlène Dumas.

La fascination de la peinture pour les célébrités contemporaines se cristallisa définitivement dans les années 1960, avec Andy Warhol. Leaders politiques, vedettes de cinéma, musiciens et artistes célèbres

Roger Raveel, Mens en boom, 1954



Ensor verwijst en de vergankelijkheid op een spotte maniere behandelt. Raveel heeft doorheen zijn loopbaan ook veel zelfportretten gemaakt waarin hij de typische kenmerken van zijn hoogstpersoonlijke beeldtaal kon uitwerken. Zo ook reeds in *Zelfpor-*

ret met sigaret uit 1949 waarin de met zwart omlijnde witte sigaret een bijna geometrisch object wordt dat scherp afsteekt tegen het expressief geschilderde gezicht.

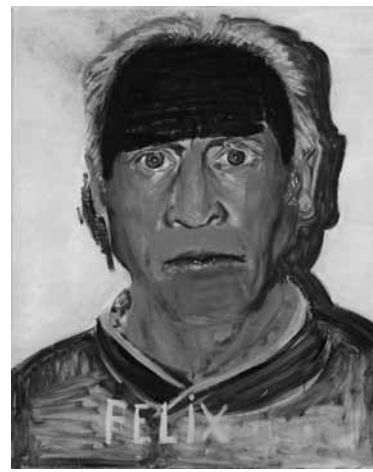
Naast een ruime keuze uit Raveels werk brengt het

luik van de biënnale van de schilderkunst in het Raveelmuseum een uitgebreide selectie werken van een groot aantal kunstenaars, vaak met niet meer dan één werk, zoals *Blaues Akkordeon*, 1985, van de Duitse schilder Georg Baselitz die mede de vernieuwde internationale belangstelling voor de schilderkunst in de jaren 1980 teweegbracht. In veel van Baselitz' schilderijen—die aanknopen bij de rijke traditie van het Duits expressionisme - zijn de personages omgekeerd afgebeeld waardoor we als toeschouwer automatisch de reflex krijgen om aandachtiger te gaan kijken.

De verdere internationale heropleving van de schilderkunst in de jaren 1990 wordt o.m. geïllustreerd met *No Exit*, 1993 van de Zuid-

oeuvre as a starting point. There are virtually no topics or painterly approaches—and similarly, no representations of the human figure, in all its variety—that cannot be related to him.

Raveel's contribution to this biennial consists of his monumental *Herinnering aan het sterfbed van mijn moeder* (Memory of the deathbed of my mother), 1965. In this painting with integrated bedposts, he succeeded to express the moment of passing away in a highly poignant visual manner. A different attitude to the representation of death can be seen in Walter Swennen's, *Sans titre (tête de mort/crâne)* (Untitled (skull/cranium)), 1987, which is somewhat reminiscent of Ensor in its mocking approach to mortality. Throughout his career, Raveel has painted many self-portraits in which the typical characteristics of his highly personal visual language were developed. This is already the case in *Zelfportret met sigaret* (Self-Portrait with Cigarette) from 1949, in which the black-outlined white cigarette becomes an almost geometric object that contrasts strongly with the expressively painted face.



Jan Van Imschoot, Felix, 2001



Jan Van Imschoot, Jan, 2001

Aside from a wide choice of works from Raveel's oeuvre, the section of the Biennial of Painting in the Raveelmuseum also presents an extensive selection of works by other artists, often represented by a single work, such as for instance *Blaues Akkordeon* (Blue accordion), 1985, by the German painter Georg Baselitz, who was pivotal in generating renewed international interest in painting in the 1980s. In many of Baselitz's paintings—which reach back to the rich tradition of German Expressionism—the characters are portrayed upside down, provoking the viewer into a more attentive contemplation. The international revival of painting which continued in the 1990s, is illustrated by works such as, among others, *No Exit*, 1993 by the South-African/Dutch artist Marlène Dumas.

With Andy Warhol, art's fascination with contemporary celebrities already became firmly established in the 1960s. Political leaders, movie stars, pop musicians, and famous artists like Marel Duchamp—or Beuys, who is included in the exhibition—are featured. Moreover, Warhol's mechanical approach,

Afrikaans/Nederlandse kunstenaar Marlène Dumas.

Met Andy Warhol was de fascinatie van de beeldende kunst voor eigentijdse beroemdheden al in de jaren 1960 definitief gevestigd. Politieke leiders, filmsterren, popmuzikanten en beroemde beeldende kunstenaars als Marel Duchamp—of het in de tentoonstelling opgenomen *Beuys*—passeren de revue. Bovendien

Ellen De Meutter, Breekpunt, 2012



tels Marel Duchamp – ou *Beuys*, repris dans l'exposition – sont passés en revue. La technique mécanique de Warhol avec sérigraphie et photographies a, en outre, profondément influencé le développement ultérieur de la peinture. Ces caractéristiques se retrouvent, sur le plan tant thématique que stylistique, dans les œuvres de Jacques Charlier, dont *Peinture politique et policière*, 1995, illustre le politicien belge assassiné André Cools.

Quelques jeunes artistes sont représentés à travers plusieurs œuvres et font ainsi l'objet d'un accent particulier.

En témoigne un autoportrait de Jan Van Imschoot, qui fait partie d'une série où l'on dénombre aussi quatre portraits de patients psychiatriques. Les peintures ont vu le jour à l'occasion de l'exposition Y.E.L.L.O.W. que Jan Hoet organisa en 2001 pour l'hôpital psychiatrique de Van Desselhuis, à Geel.

Dans l'œuvre d'Ellen De Meutter, la représentation de l'Homme est étroitement liée au concept de métamorphose. Les personnages qui ponctuent ses peintures se situent souvent dans un environnement sou-

heeft Warhols mechanische werkwijze met zeefdruk en fotografische ingrepen de verdere ontwikkeling van de schilderkunst diepgaand beïnvloed.

Zowel thematisch als stilistisch zijn deze kenmerken ook te vinden in de schilderijen van Jacques Charlier, wiens *Peinture politique et policière*, 1995, de vermoorde Belgische politicus André Cools portretteert.

Enkele jongere kunstenaars zijn met meerdere werken vertegenwoordigd en krijgen zo een specifieke focus.

Van Jan Van Imschoot is een zelfportret te zien, dat deel uitmaakt van een reeks waartoe ook vier portretten van psychiatrische patiënten behoren. De schilderijen kwamen tot stand ter gelegenheid van de tentoon-

mis au changement et parfois menaçant. La question de savoir si les scènes de cette œuvre se déroulent dans une sorte de monde onirique autobiographique reste entière.

Emilio Lopez-Mencherero est plutôt connu comme artiste vidéo et de scène, mais s'est récemment à nouveau focalisé sur la peinture. Sur ce support, qu'il manie d'une manière typiquement contemporaine et libre, il traite des thèmes issus de la culture populaire ou se représente lui-même, travesti en personnage célèbre de l'art et de la littérature.

De nombreux peintres modernes exploitent les nouveaux médias dans la réalisation de leurs œuvres. Le peintre français Benjamin Moravec tire, par exemple, l'essentiel de ses sujets sur Internet. L'art pictural du XXI^e siècle est certes indissolublement lié avec les évolutions technologiques les plus sophistiquées. Dans le même temps, les artistes se réfèrent, cependant, de plus en plus à des exemples classiques tirés de l'histoire de la peinture. Ce champ de tension est incontestablement une des caractéristiques de l'art contemporain.

stelling Y.E.L.L.O.W. die Jan Hoet in 2001 organiseerde voor het Openbaar Psychiatrisch Ziekenhuis in het Van Desselhuis in Geel.

In het werk van Ellen De Meutter is de voorstelling van de menselijke figuur nauw verbonden met het begrip metamorfose. De personages in haar schilderijen begeven zich vaak in een omgeving die aan verandering onderhevig is en soms ook dreigend overkomt. Het blijft daarbij een vraag of de scènes in dit werk zich in een soort van autobiografische droomwereld afspelen.

Emilio Lopez-Mencherero is eerder als performance- en videokunstenaar bekend, maar heeft zich recent opnieuw geconcentreerd op de schilderkunst. Ook in dit medium, dat hij op een ty-

De Luc Tuymans, nous présentons le célèbre *Mwana Kitoko* (le nom que les Congolais donnaient au Roi Baudouin), 2000, une œuvre exposée à la Biennale de Venise et dans laquelle l'artiste a brossé une fresque de l'histoire coloniale de la Belgique. A l'instar d'autres artistes contemporains, Tuymans peint des personnages célèbres, inscrits dans l'histoire récente, mais le fait d'une manière étonnante et critique. En marge du personnage reconnaissable de *Mwana Kitoko*, l'œuvre *Mardi Gras*, 2004 illustre la manière dont le 'Gilles de Binche', anonyme et pourtant internationalement connu, s'intègre dans une composition de groupe.

Michaël Borremans est également représenté à travers deux œuvres: le déjà plus vieux *Sad Girl*, 1993 et le plus récent *Red hand, Green hand (2)*, 2010, qui montre clairement l'évolution que l'artiste a connue. Ces deux peintures présentent également un regard difficile à cerner et étonnant sur l'Homme et l'environnement dans lequel il s'inscrit. Au vu de son statut de source d'inspiration pour de nombreux artistes contemporains, Léon Spilliaert était un choix évident



Emilio Lopez-Mencherero, In Russel Means Mind, 2011

pisch hedendaagse en vrije manier beoefent, behandelt hij thema's uit de populaire cultuur of beeldt hij zichzelf af, vermomd als een bekend figuur uit de kunst en de literatuur.

Veel hedendaagse schilders maken bij het realiseren van hun beelden gebruik van de nieuwe media.



Benjamin Moravec, Etude, 2012

pour cette exposition. Spilliaert reste éminemment actuel, tant par sa manière de peindre que par le choix des thèmes traités. L'aspect photographique est, dans son œuvre, un signe avant-coureur de ce que nous connaissons aujourd'hui.

Depuis sa naissance, la photographie est en effet fortement influencée par la peinture, d'autant plus dans un genre comme le portrait. Le pionnier en la matière fut certainement August Sander, à l'aube du vingtième siècle. Dans son célèbre et grandiose projet *Menschen*

Roger Raveel, Herinnering aan het sterfbed van mijn moeder, 1965



MAN ON THE FOREGROUND?

EN In the history of Western painting, the representation of man has become an almost obsessive preoccupation. Unlike in other cultures, European and North American art has prominently placed the human figure at the centre of its attention. The historical foundations of this approach—classical Greek and Roman art and the emergence of modernity and humanism during the Renaissance, among others—need not be elaborated upon at this point. Numerous art historical studies have been dedicated to this topic; in the

past decades increasingly from a more globalist and non-Western perspective. From the 1990s onward, the editions of Documenta in Kassel have placed contemporary art in a global context. With the 2012 Biennial of Painting, we aim to discover how this widened horizon has affected the individual artistic practice of a limited number of artists.

In its approach to this biennial, the Raveelmuseum has aimed to highlight a variety of artistic positions in painting from the 19th to the 21st century that have led to the diversified image of man as we know it in painting today. Peripheral attention is paid to the influence of painting on photography, particularly since the latter has, from its very origin, embraced pictoriality and adopted and elaborated upon the typical representations of man as they occurred in painting. Further attention is paid to the overall theme of the human image in subthemes such as the place of a genre—for instance the portrait—in contemporary painting.

For all its temporary exhibitions, the Raveelmuseum takes the broad framework of Raveel's

Georg Baselitz, Blaues Akkordeon, 1985



Zo haalt de Franse schilder Benjamin Moravec zijn onderwerpen meestal van het internet. De schilderkunst van de 21ste eeuw is intussen onlosmakelijk verbonden geraakt met de meest geavanceerde technologische ontwikkelingen, maar tegelijkertijd verwijzen de kunstenaars ook meer en

meer naar klassieke voorbeelden uit de geschiedenis van de schilderkunst. Dit spanningsveld is alvast één van de kenmerken van de hedendaagse kunst.

Van Luc Tuymans tonen we het beroemde *Mwana Kitoko*, (de naam die de Kongolezen gaven aan Koning Boudewijn), 2000,

een schilderij dat te zien was op de Biënnale van Venetië, waar de kunstenaar de koloniale geschiedenis van België in schilderkundige beelden vatte. Zoals andere hedendaagse kunstenaars beeldt Tuymans beroemde figuren af uit de recente geschiedenis, maar hij doet dit op een verrassende en kritische manier.

Naast het herkenbaar personage in *Mwana Kitoko* is het schilderij *Mardi Gras*, 2004 uitgekozen waarop de anonieme maar wereldberoemde 'Gilles van Binche' te zien zijn in een groepsopstelling.

Ook Michaël Borremans is vertegenwoordigd met twee werken: het al iets oudere *Sad Girl*, 1993 en het recentere *Red hand, Green hand (2)*, 2010, dat duidelijk de evolutie aangeeft die de

schilder heeft doorgemaakt. Beide schilderijen tonen evenwel een moeilijk te vatten en bevreemdende kijk op de mens of de omgeving waarin de mens optreedt.

Wegens zijn inspirerende rol voor tal van hedendaagse kunstenaars was Léon Spilliaert een evidente keuze voor deze tentoonstelling. Zowel in schilderwijze als in de behandelde thema's is Spilliaert bijzonder actueel. Ook het fotografische aspect is in zijn werk een voorbode van wat we nu meemaken.

Sinds haar ontstaan is de fotografie immers sterk beïnvloed door de schilderkunst, zeker als het om een genre als het portret gaat. Dé baanbreker in het begin van de twintigste eeuw op dit vlak was on-

getwijfeld August Sander. In zijn beroemd en groots opgezet project *Menschen des XXsten Jahrhunderts* poogde hij alle types uit de samenleving te portretteren, vaak in poses die zo uit de geschiedenis van de schilderkunst lijken te komen. Sanders invloed op de hedendaagse beeldende kunst reikt veel verder dan het medium fotografie en het is mede dank zij hem dat het momenteel als volwaardige kunst wordt aanzien. Vandaar dat heel wat hedendaagse fotografen in Europa en daarbuiten naar Sander verwijzen. In deze tentoonstelling illustreren we dit met werk van Thomas Struth en Christopher Williams.

Met de mens als centraal thema in de Europese kunst mag de mythologie en de

religie niet ontbreken. Bij James Ensor zijn mythologische figuren vaak en prominent aanwezig, zoals in *Coquillages, croupes et mollusques*, 1937. Wat de religieuze thema's betreft is de voorstelling van de Christusfiguur of de Verlosser een vast gegeven, zoals in *Christus aan het kruis*, 1931. Ook de hedendaagse kunstenaar Mario De Brabandere heeft een sterke fascinatie voor de Zoon van God. In zijn schilderkundige praktijk — die deel uitmaakt van een omvangrijker oeuvre met veel assemblages — is zowel een fundamenteel abstracte als een expressief figuratieve tendens aanwezig met niet zelden de kunstenaar zelf als uitgebeelde figuur.

Dat de menselijke figuur ook op een sterk geabstra-



James Ensor, Christus aan het kruis, 1931

heerde wijze kan worden voorgesteld blijkt uit een aantal zeer uiteenlopende voorbeelden. Mario Sironi's *Atlèta*, 1922-26, is een zeer gestileerde, geometrische voorstelling die nauw

aanleunt bij het Italiaanse Futurisme met zijn dubieuze ideologische positie. *Nu rose*, 1956 van Eugène Leroy is dan weer een zeer plastische uitwerking van het schilderen naar levend

Luc Tuymans, Mardi Gras, 2004



incorporating silkscreen printing and photographic procedures, profoundly affected the further development of painting.

These characteristics are both thematically and stylistically present in the paintings of Jacques Charlier, whose *Peinture et politique policière*, 1995, portrays the murdered Belgian politician André Cools.

Several young artists, represented with several works, are given specific attention.

In this way, there is a self-portrait by Jan Van Imschoot, which forms part of a series that also includes four portraits of psychiatric patients. The paintings were created on the occasion of the exhibition Y.E.L.L.O.W by Jan Hoet, organized in 2001 for the Public Psychiatric Hospital in the Van Disselhuis in Geel.

In the work of Ellen De Meutter, the representation of the human figure is closely connected to the concept of metamorphosis. The characters in her paintings are often placed in an uncertain, sometimes even threatening, environment. It also remains a question whether the scenes in this work occur in

some sort of autobiographical dream world.

Emilio Lopez-Menchero is better known as a performance and video artist, but he has recently returned to painting. In this medium, which he approaches in a typically contemporary and free manner, he deals with themes from popular culture or depicts himself, disguised as a familiar figure from the world of art and literature.

Many contemporary painters make use of new media in the creation of their images. French painter Benjamin Moravec, for instance, finds most of his topics on the internet. 21st century painting has become almost inextricably intertwined with the most advanced technological developments, yet artists simultaneously also refer to classic examples from the history of painting, and increasingly so. This tension can already be seen as one of the characteristics of contemporary art.

Luc Tuymans is represented with the famous *Mwana Kitoko*, (the name the Congolese gave to King Baudouin), 2000, a painting that was shown at the Venice Biennale, in which the artist depicts the colonial history

of Belgium in painterly images. Like many other contemporary artists, Tuymans portrays famous figures from recent history, yet does so in a surprising and critical manner.

Aside from the recognizable figure in *Mwana Kitoko*, there is also the painting *Mardi Gras*, 2004, depicting the anonymous yet famous 'Gilles van Binche' in a group arrangement.

Michaël Borremans is also represented with two works: the slightly older *Sad Girl*, from 1993, and the more recent *Red hand, Green hand (2)*, 2010, which clearly shows the evolution of the painter. Both paintings present, however, a difficult and surprising view of man or the environment in which man exists.

Because of his inspirational role for many contemporary artists, Léon Spilliaert was an obvious choice for this exhibition. Both his painterly approach and the subject matter in his work make Spilliaert particularly contemporary. The photographic aspect of his work announces many of today's approaches. From its inception, photography has been strongly influenced by painting, especially in a genre



Michaël Borremans, Sad Girl, 1996

such as the portrait. The early twentieth century pioneer in this field was undoubtedly August Sander. In his famous and grand-scale project *Menschen des XXsten Jahrhunderts*, he tried to portray all different types of society, often in poses that seem to come straight out of the history of painting. Sander's influence on contemporary art reaches far beyond the medium of photography, and it is similarly also thanks to him that photography is currently regarded as a fully-fledged art form. Hence, many contemporary photographers in Europe and beyond refer

to the *des XXsten Jahrhunderts*, il tenta de brosser le portrait de toutes les strates de la société, souvent dans des poses qui semblent tirées de l'histoire de la peinture. L'influence de Sander sur l'art pictural contemporain va bien au-delà du support photographique et c'est notamment grâce à lui que la photographie est, aujourd'hui, considérée comme un art à part entière. Cela explique pourquoi tant de photographes contemporains en Europe et ailleurs se revendiquent de Sander. Dans cette exposition, nous illustrons cet impact à travers des œuvres de Thomas Struth et Christopher Williams.

Si l'Homme est le thème central de l'art européen, la mythologie et la religion ne sont jamais bien loin. Les personnages mythologiques sont très présents chez James Ensor, notamment dans *Coquillages, croupes et mollusques*, 1937. Pour ce qui concerne le religieux, la représentation du Christ rédempteur est une constante, comme en témoigne *Christus aan het kruis*, 1931. L'artiste contemporain Mario De Brabandere a, lui aussi, une fascination prononcée pour le Fils de Dieu. Sa peinture, qui s'inscrit dans une œuvre plus vaste composée de nombreux assemblages, présente une

tendance à la fois fondamentalement abstraite et figurative sur le plan expressif, l'artiste étant souvent lui-même un personnage représenté.

Le fait que l'humain puisse aussi être représenté d'une manière nettement abstraite ressort d'une série d'exemples très éclectiques. *Atlèta*, 1922-26, de Mario Sironi est une représentation très stylisée et géométrique, qui s'appuie fortement sur le futurisme italien et sa position idéologique douteuse. *Nu rose*, 1956, d'Eugène Leroy est, une fois encore, une exécution très plastique de la peinture selon un modèle humain où le personnage est totalement subordonné à la pure peinture. Le très récent *J.J. <Rozak Test>*, 2012, de Koen van den Broek montre indirectement un garçonnet à vélo à travers l'ombre qu'il projette sur le revêtement routier et dévoile ainsi le sujet dans un deuxième temps seulement.

La tradition veut désormais qu'à l'occasion de la Biennale de la Peinture, le musée Raveel expose une sélection d'œuvres historiques de la collection du musée Dhondt-Dhaenens. La collaboration entre les deux musées

est ainsi parfaitement mise en évidence. Il est, en outre, ainsi possible de redécouvrir des peintures dans un autre contexte spatial. Le thème de l'édition 2012 permet de reprendre une large sélection d'œuvres d'Hippolyte Daeye, James Ensor, Eugène Laermans, Constantin Meunier, Jakob Smits, Léon Spilliaert, Edgard Tytgat et Gustave van de Woestijne. Cet ensemble se complète du *Portrait van Alice Sèthe*, 1889, de Theo Van Rysselberghe, un prêt particulier.

Léon Spilliaert, Alleen, 1909



Thomas Struth, Eleonor and Gilles Robertson, 1987



Roger Raveelmuseum

model waarbij de figuur totaal ondergeschikt geraakt aan het pure schilderen. Het zeer recente *J.J. <Rozak Test>*, 2012 van Koen van den Broek toont het fietssende jongetje indirect via de schaduw die het afwerpt op het wegdek en onthult daardoor het onderwerp slechts in tweede instantie.

Het is intussen een traditie geworden dat het Raveel-museum ter gelegenheid van de Biënnale van de Schilderkunst een selectie historische werken uit de verzameling van het Museum Dhondt-Dhaenens toont. Op deze manier wordt de samenwerking tussen beide musea nog eens extra onderstreept. Bovendien is het hierdoor mogelijk de schilderijen in een andere ruimtelijke

en inhoudelijke context te herontdekken. Het thema van de editie 2012 maakt het mogelijk om een ruime selectie op te nemen met werk van Hippolyte Daeye, James Ensor, Eugène Laermans, Constantin Meunier, Jakob Smits, Léon Spilliaert, Edgar Tytgat en Gustave van de Woestijne. Dit ensemble is nog aangevuld met Theo Van Rysselberghe's *Portrait van Alice Sèthe*, 1889, een particulier bruikleen.

Eugène Laermans, De voddenrapers, 1914



to Sander. In this exhibition, we illustrate this through the works of Thomas Struth and Christopher Williams.

When dealing with man as a central theme in European art, mythology and religion cannot be overlooked. Mythological figures are often and prominently present in the work of James Ensor, as in *Coquillages, croupes et mollusques*, 1937. As far as religious themes are concerned, the representation of the figure of Christ or the Redeemer is an often recurring element, as in *Christus aan het kruis* (Christ on the Cross), 1931. The contemporary artist Mario De Brabandere has a strong fascination for the Son of God. His painterly practice—which is part of a larger body of work that includes numerous assemblages—evidences both a fundamental abstract as well as an expressive figurative tendency in which the artist often depicts himself as a figure in the work.

The fact that the human figure can also be presented in a highly abstract manner is shown through a number of very different examples. Mario Sironi's *Atlèta*, 1922-26, is a highly stylized, geometric representation

that seems closely related to Italian Futurism with its dubious ideological position. *Nu rose* (Pink nude), 1956 by Eugène Leroy is in turn a very sculptural elaboration of a live model painting in which the human figure has become entirely subordinate to the pure act of painting. The very recent *J.J. <Rozak Test>*, 2012 by Koen van den Broek depicts a boy riding a bicycle through its shadow cast onto the road, thereby revealing the subject only indirectly.

On the occasion of the Biennial of Painting, it has become a tradition for the Raveelmuseum to present a selection of historical works from the collection of the Museum Dhondt-Dhaenens. This initiative is meant to highlight the high level of on-going cooperation between the two museums, and also makes it possible to rediscover these paintings in a different spatial and content-related context. The theme of the 2012 edition allows for the inclusion of a broad selection of works by artists such as Hippolyte Daeye, James Ensor, Eugène Laermans, Constantin Meunier, Jakob Smits, Léon Spilliaert, Edgar Tytgat and Gustave van

de Woestijne. This ensemble is complemented with Theo Van Rysselberghe's *Portrait of Alice Sèthe*, 1889, a private loan.

FRANCIS ALÿS

Bolero (Shoe Shine Blues) 1996–2007
dvd-animatie, 9:40 min,
2 groepen van ingelijste
tekeningen
groep 1: 11 tekeningen
groep 2: 4 tekeningen
grafiet en tape op velijn
27 × 31 × 3,8 cm (elk)
Vanmoerkerke Collection,
Oostende

Untitled (Musical Chair) 2006
olieverf en (encaustic)
op hout (diptiek)
26 × 20 cm (elk)
privéverzameling, Knokke

Untitled (Musical Chair) 2006
vier bijhorende potlood-
tekeningen op kalkpapier
42 × 30 cm (elk)
privéverzameling, Knokke

Pig in Cabinet 2004
olieverf op doek
14 × 19 cm
privéverzameling, België

Lovers 2001
grafiet en tape op velijn
vrouw: 35,6 × 20 cm,
41,3 × 26,7 cm (ingelijst)
man: 36,2 × 28 cm,
41,3 × 30,8 cm (ingelijst)
Vanmoerke Collection,
Oostende

Untitled 1996–1997
potlood, aquarel en
tape op kalkpapier
gemonteerd op paneel
49 × 39 cm
Vanmoerkerke Collection,
Oostende

Man with bucket 1995
olieverf op doek
13 × 17 cm
privéverzameling, België
photo Guy Braeckman

Mexico 1995
olieverf op doek
20 × 23 cm
privéverzameling, België
photo Guy Braeckman

Untitled 1995
potlood en olieoverf
op kalkpapier
30,4 × 45,2 cm
privéverzameling, België
photo Guy Braeckman

Untitled 1994
olie en grafiet op velijn
21 × 29,5 cm
Vanmoerkerke Collection,
Oostende

Untitled 1992
olie en gesso op
houten lijst, verpakt in
polyurethaan met acryl
46,8 × 56,5 cm
privéverzameling, Knokke

KAREL APPEL

Falling head with planet 1959
olieverf op doek
130 × 195 cm
collectie Congrescentrum
De Montil, Affligem
Blauw naakt 1957
olieverf op doek
195 × 130 cm
S.M.A.K., Gent

Barbaars naakt 1957
olieverf op doek
195 × 130 cm
S.M.A.K., Gent

Personage 1956
olieverf op doek
130 × 97 cm
collectie Matthys-Colle

A Cry in the night 1955
olieverf op doek
92 × 65,5 cm
privéverzameling, België

Tribal Chief 1951
olieverf op doek
120 × 56 cm
privéverzameling, België

GEORG BASELITZ

Blaues Akkordeon 1985
olieverf op doek
162 × 130 cm
bruikleen Deweer
Collection, Otegem

MICHAËL BORREMANS

Red Hand, Green Hand (2) 2010
olieverf op doek
38 × 52 cm
courtesy Zeno X Gallery,
Antwerpen
photo Peter Cox

INDEX

Sad Girl 1996
olieverf op hardboard,
glas, hout, enamel, stof
52 × 45,6 × 9 cm
S.M.A.K., Gent

CRIS BRODAHL

Happiness 2012
olieverf en bladgoud
op gelijmd doek
40 × 30 cm
privéverzameling, België
courtesy Xavier Hufkens,
Brussels

Endless 2012
olieverf en bladgoud
op gelijmd doek
80,3 × 80,3 cm
courtesy Xavier Hufkens,
Brussels

Next 2009
olieverf op gelijmd doek
57,2 × 45 cm
Courtesy Xavier Hufkens,
Brussels

Reality 2009
olieverf op gelijmd doek
speigels, hout
75 × 50 cm
courtesy Xavier Hufkens,
Brussels

Thin Whites 2006
olieverf op doek
175 × 114 cm
Raf Simons (Belgium)
courtesy The Approach,
London

Religion 2003
olieverf op doek
124,5 × 91,4 cm
privéverzameling, België
courtesy Xavier Hufkens,
Brussels

JEAN BRUSSELMANS

Zelfportret 1939
olieverf op doek
75 × 33 cm
privéverzameling, België

JACQUES CHARLIER

Peinture politique
et policière 1995
acrylverf op doek
182 × 143 cm
privéverzameling

HIPPOLYTE DAEYE

Het kind met
groene mouwen 1926
olieverf op doek
70,5 × 51 cm
Museum Dhondt-
Dhaenens, Deurle

MARIO DE BRABANDERE

Stilleven met gipsen kop 1994
olieverf op doek
collectie Congrescentrum
De Montil, Affligem

ELLEN DE MEUTTER

Breekpunt 2012
acrylverf, inkt en olieoverf
op doek
80 × 80 cm
courtesy Tim Van Laere
Gallery, Antwerp

Don't run away from life 2008
acrylverf, inkt en olieoverf
op doek
120 × 75 cm
privéverzameling
courtesy Tim Van Laere
Gallery, Antwerp

ROBERT DEVRIENDT

The woods of love
and horror 2011
olieverf op doek
8,5 × 14,5 cm
10 × 20,5 cm
8,5 × 12,5 cm
courtesy
Baronian_Francey, Brussel

Le rendez-vous fatal 2010–2011
olieverf op doek
8 × 9 cm
19 × 10 cm
13 × 7 cm
10 × 7 cm
courtesy
Baronian_Francey, Brussel

Victimes de la passion
(Love you Hate you) 2010
olieverf op doek
Variabel tussen
6 en 12 cm
privéverzameling, België

MARLENE DUMAS

No Exit 1992
olieverf op doek
40 × 30 cm
S.M.A.K., Gent

JAMES ENSOR

Coquillages, croupes
et mollusques 1937
olieverf op paneel
33 × 24 cm
collectie Congrescentrum
De Montil, Affligem

Christus aan het kruis 1931
olieverf op doek
49 × 59 cm
Museum Dhondt-
Dhaenens, Deurle

EUGÈNE LAERMANS
De voddenrapers 1914
olieverf op doek
75,7 × 100 cm
Museum Dhondt-
Dhaenens, Deurle

EUGÈNE LEROY

Nu rose 1956
olieverf op doek
82 × 65 cm
MUBa Eugène Leroy,
Tourcoing

EMILIO LOPEZ-MENCHERO

Paki Beauty 2011
olieverf op doek
87 × 75 cm
privéverzameling
courtesy Nadja Vilenne
Galerie

In Russel Means mind 2011
olieverf op doek
150 × 130 cm
courtesy Nadja Vilenne
Galerie

Cienaga 2011
olieverf op doek
87 × 75 cm
courtesy Nadja Vilenne
Galerie

In Balzac mind 2011
olieverf op doek
75 × 65 cm
courtesy Nadja Vilenne
Galerie

INDEX

CONSTANTIN MEUNIER	24.IX.1988 1988	Zonder titel 1928
Kruisweg ca. 1900	mixed media achter glas 25,5 x 21 cm	olieverf op doek 60 x 50 cm
olieverf op paneel MSK, Gent	courtesy Johnen Galerie, Berlin	privéverzameling, België
Een praatje 1887	16.XI.1987 1987	Boer 1920
olieverf op doek 73,8 x 48,5 cm	mixed media achter glass 29,7 x 24,8 cm	tekening op doek 64 x 44 cm
Museum Dhondt- Dhaenens, Deurle	courtesy Johnen Galerie, Berlin	verzameling ING Belgium
FLORIN MITROI	Evil St. George 1987	Jonge visser 1920
Zonder titel 1997	mixed media achter glas 23,4 x 25 cm (ingelijst)	olieverf op paneel 68 x 50 cm
tempera op doek 64,5 x 49,7 cm	courtesy Johnen Galerie, Berlin	verzameling ING Belgium
courtesy Johnen Galerie, Berlin	12.III.1985 1985	ELIZABETH PEYTON
4.II.1997 1997	tempera op doek 55 x 41 cm	Isa Genzken, 1980 2010
mixed media achter glas 29,7 x 25,2 cm	courtesy Johnen Galerie, Berlin	olieverf op paneel 35,56 x 27,94 cm
courtesy Johnen Galerie, Berlin	BENJAMIN MORAVEC	privéverzameling courtesy of the artist and Gavin Brown's Enterprise, New York
Untitled 1995	Sans titre 2012	Klara (NYC) 2009-2010
tempera op doek 61,3 x 46,4 cm	olieverf op doek 200 x 150 cm	olieverf op paneel 25,4 x 20,3 cm
courtesy Johnen Galerie, Berlin	courtesy Deweer Gallery, Otegem	privéverzameling courtesy of the artist and Gavin Brown's Enterprise, New York
9.XII.1994 1994	Etude 2012	Patti and Robert 2009-2010
mixed media achter glas 28,5 x 24,7 cm (ingelijst)	olieverf op doek 85 x 70 cm	olieverf op paneel 30,48 x 22,86 cm
courtesy Johnen Galerie, Berlin	courtesy Deweer Gallery, Otegem	Boros Collection, Berlin
18.VII.1994 (Kneeling Figure) 1994	CONSTANT PERMEKE	Elizabeth and Georgia (Elizabeth Arden and Georgia O'Keeffe, 1936) 2005
tempera op doek 65 x 50 cm	Vrouw met groene hoedje 1949-50	oil on board 20,3 x 25,4 cm
courtesy Johnen Galerie, Berlin	olieverf op doek 98 x 70 cm	privéverzameling, Berlin
4.VII.1993 1993	Museum Dhondt- Dhaenens, Deurle	courtesy Neugerriem- schneider, Berlin
mixed media achter glas 29,6 x 24,8 cm	Dame met rode handschoenen 1949	Martin Creed 1999
courtesy Johnen Galerie, Berlin	olieverf op doek 98,5 x 70 cm	olieverf op paneel 28 x 35,5 cm
Untitled 1992	privéverzameling, België	privéverzameling, België
tempera op doek 55,2 x 41 cm	Groot naakt ruggelings ca. 1929	Untitled (Prince Charles) 1998
courtesy Johnen Galerie, Berlin	houtskool op papier 148 x 111 cm	aquarel op papier 31 x 23 cm
22.VI.1989 1989	privéverzameling, België	privéverzameling, België
mixed media achter glass 29,4 x 24,4 cm (ingelijst)	Liggende boer ca. 1928-29	Fred Hughes 1994
courtesy Johnen Galerie, Berlin	houtskool op papier gemaroufleerd op paneel 129,5 x 151 cm	olieverf op doek 61 x 45 cm
	MSK, Gent	privéverzameling, België
	Untitled s.d.	Untitled s.d.
	aquarel op papier 31 x 23 cm	aquarel op papier 31 x 23 cm
	privéverzameling, België	privéverzameling, België

NEO RAUCH

Mens en boom 1954	Prozession 2010	Duett 2005
olieverf op paneel 85 x 71 cm	olieverf op doek 30 x 60 cm	olieverf op doek 50 x 40 cm
collectie Vlaamse Overheid	privéverzameling, België	privéverzameling, België
Vrouw met rode arm 1949-51	Platz 2000	Zelfportret met sigaret ca. 1949
olieverf op doek 84,5 x 70 cm	olieverf op doek 200 x 250 cm	olieverf op hardboard 49,5 x 43,5 cm
Stichting Roger Raveel	collectie André & Jocelyne Vanthournout, België	Stichting Roger Raveel
Zelfportret met sigaret ca. 1949	Lot 1993	Dancing Ostriches from Disney's Fantasia 1995
olieverf op hardboard 49,5 x 43,5 cm	olieverf op doek Ø 330 cm	pastel op papier gemonteerd op aluminium 150 x 150 cm
Stichting Roger Raveel	Bonnefantenmuseum Maastricht	courtesy Marlborough International Fine Art
PAULA REGO	ROGER RAVEEL	Dancing Ostriches from Disney's Fantasia 1995
Dancing Ostriches from Disney's Fantasia 1995	Zelfbeschouwing 2002	pastel op papier gemonteerd op aluminium 150 x 150 cm
pastel op papier gemonteerd op aluminium 150 x 150 cm	olieverf en mixed media op doek 145 x 114 cm	courtesy Marlborough International Fine Art
courtesy Marlborough International Fine Art	Stichting Roger Raveel	Dancing Ostriches from Disney's Fantasia 1995
Dancing Ostriches from Disney's Fantasia 1995	Een mens ten voeten uit 1995	pastel op papier gemonteerd op aluminium (triptiek) 150 x 150 cm (elk)
pastel op papier gemonteerd op aluminium 150 x 150 cm	olieverf op doek en synthetische spiegels 195 x 145 cm	courtesy Marlborough International Fine Art
courtesy Marlborough International Fine Art	Stichting Roger Raveel	Dancing Ostriches from Disney's Fantasia 1995
Dancing Ostriches from Disney's Fantasia 1995	Vader voor het vensterschilderij 1972	pastel op papier gemonteerd op aluminium 150 x 150 cm
pastel op papier gemonteerd op aluminium 150 x 150 cm	olieverf op doek 145 x 114 cm	courtesy Marlborough International Fine Art
courtesy Marlborough International Fine Art	Stichting Roger Raveel	Dancing Ostriches from Disney's Fantasia 1995
Dancing Ostriches from Disney's Fantasia 1995	Herinnering aan het sterfbed van mijn moeder 1965	pastel op papier gemonteerd op aluminium 150 x 150 cm
pastel op papier gemonteerd op aluminium (diptiek) 162,5 x 155 cm (links)	olieverf op doek en mixed media 161 x 212 cm	courtesy Marlborough International Fine Art
160 x 120 (rechts)	S.M.A.K., Gent	Dancing Ostriches from Disney's Fantasia 1995
courtesy Marlborough International Fine Art	Nog net een gebogen man 1956	pastel op papier gemonteerd op aluminium (diptiek) 162,5 x 155 cm (links)
WALTER SWENNEN	Mozes 1955	160 x 120 (rechts)
Sans titre (tête de mort/crâne) 1987	gemengde techniek op papier op hardboard 75 x 55 cm	courtesy Marlborough International Fine Art
olieverf en lakverf op doek 60 x 58 cm	Stichting Roger Raveel	WALTER SWENNEN
S.M.A.K., Gent		Sans titre (tête de mort/crâne) 1987

Mens en boom

AUGUST SANDER	LUC TUYMANS	Tafereel uit een gesloten huis III 1926-27
Raoul Hausmann als Tänzer 1929	Mardi Gras 2004	papier gemaroufleerd op karton 70 x 50 cm
gelatin silver print 26 x 18,2 cm	olieverf op doek 58 x 84 cm	privéverzameling / depot MuZEE, Oostende
Die Photographische Sammlung/SK Stiftung Kultur, Köln	privéverzameling	De Val 1926
MARIO SIRONI	Mwana Kitoko 2000	aquarel en gouache op papier 53 x 65 cm
Atleta 1922-26	olieverf op doek 208 x 90 cm	privéverzameling, België
tempera en collage op gemaroufleerd karton 68,5 x 60,5 cm	S.M.A.K., Gent	JAN VAN IMSCHOOT
collectie Kunsthandel Michel Rooryck, Kortrijk	EDGARD TYTGAT	Jan 2001
JAKOB SMITS	Herinnering aan een zondag 1926	olieverf op doek 100 x 80 cm
Man met pelsen muts 1900-1905	olieverf op doek 89 x 116,5 cm	S.M.A.K., Gent
olieverf op paneel 80 x 62,5 cm	Museum Dhondt- Dhaenens, Deurle	Louis 2001
Museum Dhondt- Dhaenens, Deurle	FRITS VAN DEN BERGHE	olieverf op doek 100 x 80 cm
LÉON SPILLIAERT	Gangen 1927	S.M.A.K., Gent
De stroom 1913	olieverf op doek 116 x 111 cm	Leon 2001
oost-indische inkt, kleurpotlood, penseel en pastel op karton 70 x 90 cm	Simon Collection / courtesy Galerie Patrick Derom	olieverf op doek 100 x 80 cm
collectie Vlaamse Overheid / depot MSK, Gent	Dubbele aanwezigheid 1927	S.M.A.K., Gent
Alleen 1909	olieverf op doek 146,5 x 111 cm	Yolande 2001
aquarel en pastel op papier 65 x 49 cm	verzameling ING Belgium	olieverf op doek 100 x 80 cm
Museum Dhondt- Dhaenens, Deurle	De bestendige aanwezigheid 1927	S.M.A.K., Gent
Rachel s.d.	aquarel, gouache en potlood op papier 62 x 53 cm	THÉO VAN RYSSELBERGHE
inkt op papier 30 x 19 cm	privéverzameling, België	Portret van Alice Sèthe 1889
privéverzameling, België	De droom (De schepping) 1927	olieverf op doek privéverzameling courtesy Kunsthandel Michel Rooryck, Kortrijk
THOMAS STRUTH	olieverf op doek 120 x 140 cm	ANDY WARHOL
Eleonor and Gilles Robertson 1987	Museum Dhondt- Dhaenens, Deurle	Beuys s.d.
privéverzameling, België	Tafereel uit een gesloten huis I 1926-27	zeefdruk (3 delen) privéverzameling, België
WALTER SWENNEN	papier gemaroufleerd op karton 69 x 50 cm	CHRISTOPHER WILLIAMS
Sans titre (tête de mort/crâne) 1987	depot MuZEE, Oostende, privéverzameling	Model # 105 M - R 59 C (Meiko) 2005
olieverf en lakverf op doek 60 x 58 cm	Tafereel uit een gesloten huis II 1926-27	gelatin silver print privéverzameling, België
S.M.A.K., Gent	papier gemaroufleerd op karton 46,5 x 61 cm	KOEN VAN DEN BROEK
	privéverzameling, België	J.J. <Rozak Test> 2012
		olieverf op doek 210 x 140 cm
		courtesy Gallery Baton, Seoul

INDEX

GUSTAVE VAN DE
WOESTYNE

Boer Kerckhove 1910	privéverzameling op doek 55 x 39,6 cm
Museum Dhondt- Dhaenens, Deurle	
JAN VAN IMSCHOOT	
Jan 2001	olieverf op doek 100 x 80 cm
	S.M.A.K., Gent
Louis 2001	olieverf op doek 100 x 80 cm
	S.M.A.K., Gent
Felix 2001	olieverf op doek 100 x 80 cm
	S.M.A.K., Gent
Leon 2001	olieverf op doek 100 x 80 cm
	S.M.A.K., Gent
THÉO VAN RYSSELBERGHE	
Portret van Alice Sèthe 1889	olieverf op doek privéverzameling courtesy Kunsthandel Michel Rooryck, Kortrijk
ANDY WARHOL	
Beuys s.d.	zeefdruk (3 delen) privéverzameling, België
CHRISTOPHER WILLIAMS	
Model # 105 M - R 59 C (Meiko) 2005	gelatin silver print privéverzameling, België

Deze bezoekersgids werd gepubliceerd naar aanleiding van de tentoonstelling 'Biennale van de Schilderkunst: De mens in beeld' in het museum Dhondt-Dhaenens, Deurle en het Roger Raveelmuseum, Machelen-Zulte (1 juli tem 30 september 2012).

Ce guide d'exposition a été publié à l'occasion de l'exposition 'Biennale de la Peinture: l'Homme en image' au musée Dhondt-Dhaenens à Deurle et le Musée Roger Raveel à Machelen-Zulte (1 juillet à 30 septembre 2012).

This booklet is published on occasion of the exhibition 'Biennial of the Art of Painting: The Image of Man', presented at Museum Dhondt-Dhaenens, Deurle and Roger Raveelmuseum, Machelen-Zulte (July 1 until September 30, 2012).

Auteurs
Piet Coessens
Joost Declercq
Tanguy Eeckhout

Vertaling
Peter Groeninck (FR)
Michael Meert (EN)

Vormgeving
Thomas Desmet &
Benoît Vandenbroucke
(UM)

Druk
Cassochrome, Waregem

Onze bijzondere dank gaat uit naar alle kunstenaars en bruikleengevers die de realisatie van dit tentoonstellingsproject mogelijk maakten.

© MDD, Roger Raveelmuseum, the artists and authors
© works Francis Alÿs, Karel Appel, Michaël Borremans, James Ensor, Constant Permeke, Neo Rauch, Roger Raveel, August Sander, Mario Sironi, Léon Spilliaert, Luc Tuymans, Koen van den Broek: © SABAM Belgium 2012

Museum Dhondt-Dhaenens
Museumlaan 14
9831 Deurle
www.museumdd.be

Roger Raveelmuseum
Gildestraat 2-8
9870 Machelen-Zulte
www.rogerraveelmuseum.be

Met steun van:
Vlaamse Overheid, Provincie Oost-Vlaanderen, Gemeentebesturen Sint-Martens-Latem en Zulte, Toerisme Leiestreek, Nationale Loterij

Patroons MDD:
Bel&Bo, Biobakkerij De Trog, bROODSTOP, Christie's, X. Donck & Partners Architecten, Duvel-Moortgat, Peter Galliaert, Lecoutere, Paul Thiers (Pentacon), Verhaegen-Walravens, Pierre Verschaffel, Winkelpanden, anonieme leden

Schenkers MDD:
Martin & Sabine Bown-Tavernier, Galerie Greta Meert, Leo Van Tuyckom, Westmalle, anonieme leden

Sponsors MDD:
Biobakkerij de Trog, Duvel, Deloitte, Eeckman Art Insurance, Filliers, Missault, Petercam, Westmalle

Mediapartner:
Klara



ROGER RAVEELMUSEUM

